

Finlands fångvård

Foredrag af överdirektör VALENTIN SOINE.

Historien om rättsutvecklingen i Finland sammanfaller väsentligen med Sveriges rättshistoria. Genom Finlands erövring av svenskarna, vilken försiggick på 12:te och 13:de århundradet, infördes i Finland svensk rätt och svenskt samhällsskick. Under sexhundra år utgjorde Finland en del av den svenska staten, men även efter detta skede, både under den tid Finland var förenat med Ryssland och efter det att Finland blev en självständig stat, har rättsutvecklingen i landet i många avseenden gått parallellt med den i Sverige.

År 1809 blev Finland autonom stat under Ryssland och denna politiska omvälvning föranledde ett avbrott inom lagstiftningsverksamheten ända fram till år 1863, då Finlands landtdag för första gången sedan annekteringen ånyo sammankallades. Reformberedandet av straffrätten blev en av dess första uppgifter. Sedan landtdagen godkänt de allmänna principer på vilka den nya strafflagen borde bygga och vilka även skulle iakttagas vid verkställighet av straff, tog man itu med förarbetena till lagen. Men emedan de förberedande arbetena krävde tid och det nya reaktionssystemet förutsatte uppförandet av ett flertal fängelsebyggnader, kunde den nya *strafflagen* först den 19 december 1889 stadfästas. Denna lag gäller fortfarande, och likaså *förordningen om införande av ny strafflag och förordningen om verkställighet av straff*, vilka båda förordningar antogs samtidigt med strafflagen. Under årens lopp ha dessa lagar undergått många förändringar, och tanken på att helt och hållet reformera lagstiftningen på straffrättens område har redan länge varit aktuell, ehuru olika omständigheter ha fördröjt realiserandet av denna plan. De viktigaste partiella reformer som vidtagits berör recidivism, villkorlig dom samt behandling av unga lagbrytare och farliga återfallsförbrytare.

Straffen.

Straffen uppdelas i huvudstraff och bistraff.

1. Huvudstraffen äro:

(dödsstraff)

frihetsstraff

böter

varning, avsättning och skiljande från utövning av tjänst, s.k. suspension.

2. Bistraffen äro:

förlust av medborgerligt förtroende

ovärdig att nyttjas i landets tjänst.

1. Genom lag av den 2 december 1949 avskaffades *dödsstraffet* i fredstid i Finland. Dödsstraff kan numera ådömas blott om brottet ägt rum vid en tidpunkt då riket varit förklarat i krigstillstånd och under den förutsättningen, att domen avkunnas innan krigstillståndet

upphört. I de fall där strafflagen stadgar dödsstraff för brott, skall den skyldige under frestid i stället ådömas tukthus på livstid.

Frihetsstraffen äro av två slag: tukthus och fängelse. Fängelse ådöms antingen direkt, eller utgör förvandlingsstraff för böter. Tukthusstraff kan ådömas på livstid eller viss tid, minst 6 månader och högst 12 år, fängelse i minst 14 dagar eller högst 4 år. Den övre gränsen kan dock överskridas vid brottskonkurrens. Tukthusstraffet anses som en svårare form av frihetsberövande än fängelse. Om därför, vid straffsammanläggning, fängelse skall förvandlas till tukthus, minskas tiden för fängelsestraffet med en fjärdedel. Olikheterna i verkställigheten mellan dessa båda former av frihetsberövanden är dock rätt obetydlig.

Böter ådömas i dagsböter. Antalet dagsböter, minst en och högst 300, bestämmas efter brottets beskaffenhet, och storleken av dagsboten fastställs i penningar efter prövning, varvid hänsyn toges till den sakfälldes inkomst, förmögenhet och försörjningsskyldighet. Då flere bötesstraff ådömas samtidigt kan antalet dagsböter t.o.m. överskrida 300. Om ådömda böter icke betalas, skall den dömda i stället avtjäna fängelsestraff som förvandlingsstraff för böter. Härvid svarar en t.o.m. tio dagsböter mot tio dagars fängelse, och varje därpå följande dagsbot mot en dags fängelse. Förvandlingsstraff för böter får dock icke överskrida etthundraåttio dagar.

Finlands straffsystem är i huvudsak latitudinärt, d.v.s. i lagen anges det högsta och lägsta möjliga straff som kan följa på varje brott, och åt domstol överlämnas att inom dessa gränser fixera det aktuella straffet.

Behandlingen av *farliga återfallsförbrytare* är reglerad genom en lag av den 9 juli 1953. Avsikten med denna lag är att skydda samhället mot personer, som genom upprepad brottslighet ha visat sig farliga för den allmänna eller enskilda säkerheten och vilka visat sig oemottagliga för straff. Vid behandling av farliga återfallsförbrytare tillämpas ett kombinerat system av straff och behandling, som verkställs dels i vanlig straffanstalt, dels i tvångsinrättning. Där domstolen, med beaktande av de bestämmelser lagen uppställer med hänsyn till tidigare ådagalagd brottslighet och det aktuella brottets svårhetsgrad, på grund av förekommande omständigheter anser, att den dömda är att betrakta som farlig återfallsförbrytare, skall domstolen vid straffutmätningen tillika besluta, att den dömda kan förordnas att hållas i tvångsinrättning. Sådant beslut bör underställas högre rätts prövning. Det definitiva avgörandet av frågan om tvångsinternering, vilket beslut icke kan överklagas, tillkommer den s.k. fängesedomstolen, som är sammansatt av chefen för fångvårdsväsendet och fyra av republikens president för fem år i sänder tillförordnade ledamöter, av vilka två bör vara domare och en läkare med erfarenhet i sinnessjukvård. Minimitid för kvarhållande i tvångsinrättning är ett år utöver tiden för frihetsstraffet. Någon maximitid finnes däremot icke stadgad i lag, varför det helt och hållet beror på fängesedom-

stolens prövning när den intagne skall försättas i villkorlig frihet. Frågan därom skall upptagas till prövning en gång om året sedan minimitiden gått till ända. Person, som frigivits villkorligt och som icke förverkat sin frihet inom fem år, anses slutligt frigiven.

Denna lag tillämpas icke på person som ådömds livstids tukthus.

Fångvårdens administration.

På 1860-talet inleddes en genomgripande reformverksamhet av fängelseförhållandena i enlighet med de nyvunna idéer som tillämpades vid utarbetandet av den nya strafflagen. Först och främst måste fångvården centraliseras och fås mer enhetlig och de gamla anstalterna moderniseras och nya uppföras för att möjliggöra förverkligandet av det nya systemet för klassificering av fångar. År 1881 inrättades ett centralt ämbetsverk för fångvården, fångvårdsstyrelsen, vilken sedermera genom en lag av år 1922 sammanslogs med justitieministeriets fångvårdsavdelning.

Fängelserna hade fortfarande sina egna reglementen, till dess senaten år 1886 fastställde ett nytt reglemente, gällande för samtliga tukthus, och ett motsvarande reglemente för länsfängelserna år 1891. Dessa reglementen voro sedan gällande ända fram till år 1925, då de ersattes med en förordning angående fångvårdsväsendet den 21 mars 1925, varigenom samtliga bestämmelser rörande fångvården sammanfördes och reviderades. År 1936 gavs en ny förordning angående fångvårdsväsendet, och nu gällande förordning trädde i kraft den 17 februari 1950. Genom en förordning av den 9 april 1954 har denna förordning ändrats på vissa punkter.

Finlands fångvårds centralförvaltning.

Fångvårdsväsendet står under ledning av justitieministeriet, som arbetar på två avdelningar: avdelningen för lagstiftnings- och justitieförvaltningsärenden, samt fångvårdsavdelningen. Fångvårdsavdelningen handlägger ärenden rörande verkställighet av straffdomar och av beslut om intagning i tvångsarbetsanstalt. Chefen för fångvårdsavdelningen, som även är överdirektör för fångvårdsväsendet, har att i samråd med avdelningens inspektörer och överläkare leda och övervaka fångvården samt fångvårdsavdelningen underlydande inrättningsverksamhet överhuvud, i enlighet med de bestämmelser som gälla i lag samt i förordningarna angående justitieministeriet och fångvårdsväsendet samt justitieministeriets arbetsordning.

Ärenden, som ankommer på fångvårdsavdelningen, avgöras av avdelningens chef på föredragning av vederbörande tjänsteman. Vissa mer betydelsefulla ärenden handläggas förberedelsevis vid en konferens, vari deltaga avdelningschefen, fångvårdsinspektörerna och vederbörande föredragande.

Vid fångvårdsavdelningen finnas fyra byråer: inspektionsbyrån, ekonomibyrån, kanslibyrån och räkenskapsbyrån.

Anstalterna.

1. Central-, läns-, ungdoms- och reservfängelserna.

I centralfängelserna förvaras fångar, vilka ådömts tukthusstraff. Antalet centralfängelser äro för närvarande sex. Av dessa är central- och länsfängelset i Tavastehus avsett för kvinnor. Två av dessa anstalter äro belägna på landet, fyra i städer. Fångarna bo i allmänhet i enrum.

Länsfängelserna äro avsedda för personer, som erhållit fängelse- dom eller intagits för rannsaking på grund av brott eller lösdriveri. Länsfängelsernas antal är sex. De äro samtliga förlagda till den stad i länet, där länets övriga centralförvaltning befinner sig. Länsfängelserna äro slutna anstalter och även här bo de intagna för det mesta i enrum.

Ungdomsfängelserna äro avsedda för personer, vilka erhållit s.k. ungdomsdom. Kerava ungdomsfängelse är avsett för pojkar. En avdelning för det unga kvinnliga klientelet är belägen i Järvenpää. Förutom egentliga ungdomsanstalter, finnes vid vissa av de vanliga straffanstalterna specialavdelningar för ungdomsfångar. Sålunda har i Riihimäki centralfängelse inrättats en yrkesskola för utbildning av fackmän inom metallbranchen och vid kvinnofängelset i Tavastehus (Hämeenlinna) finns en avdelning för unga flickor, vilka på grund av hälsoskäl eller svårhanterlighet icke kunna förvaras i Järvenpää. Ungdomsfångarna logerar dels i enrum, dels några stycken tillsammans.

Reservfängelserna äro tillfälliga, halvöppna barackinrättningar, i vilka kunna placeras såväl tukthus- som fängelsefångar. Av dessa finnas för närvarande sex, samtliga på landet. Bostäderna äro avsedda för 4—12 man.

2. Tvångsinrättningen för farliga återfallsförbrytare och sinnessjukhuset för fångar.

Tvångsinrättningen för de farliga manliga återfallsförbrytarna är ansluten till centralfängelset i Åbo, utom tvångsinrättningens öppna avdelning, vilken anslutits till centralfängelset i Sukeva. Motsvarande slag av kvinnliga fångar förvaras, avskilda från övriga fångar, i Tavastehus central- och länsfängelse.

Fångvårdsväsendet förfogar över ett eget sinnessjukhus i Åbo med 100 platser, avsett för ransaknings- och straffångar.

3. Tvångsarbetsanstalter.

I Finland saknas sådana speciella tvångsarbetsanstalter som lagen om lösdrivare förutsätter. Personer, som genom beslut av länsstyrelse förordnats till intagande i sådan anstalt, placeras därför i vanliga straffanstalter, männen i Pelso reservfängelse och kvinnorna i Tavastehus.

4. Statens arbetskolonier.

Genom en lag av den 26 april 1946 infördes en ny bestämmelse i förordningen om verkställighet av straff, enligt vilken direkt ådömt fängelsestraff eller fängelse som förvandlingsstraff för böter kan avtjänas i justitieministeriet underlydande öppen arbetskoloni. Förutsättningarna är för dem som ådömts direkt fängelsestraff, att detta icke överstiger två års fängelse, samt att den dömda icke under de fem år som närmast föregått domen, undergått tukthusstraff eller direkt ådömt fängelsestraff. I arbetskolonierna råder inga andra frihetsinskränkande bestämmelser än vad upprätthållande av ordning och arbetsdisciplin kräver. De intagna håller sig med egna kläder och bekostar själv sin mat, bostad, arbetsredskap och övrig vård erhålla de inom arbetskolonin. Lön utbetalas åt de intagna i enlighet med gängse lönenivå, varav en fjärdedel innehålles för arbetskolonins räkning. Arbetsgivare kan vara antingen staten, kommun eller enskild. Personalstyrkan i arbetskolonierna är i medeltal två funktionärer per 50 intagna. Arbetskolonierna underlyder i administrativt hänseende något fängelse.

5. Fångkolonierna.

Medels en lag av den 10 december 1954 gjordes det möjligt att förordna en tukthus- eller fängelsefånge i högsta klass, att undergå den sista perioden av sitt straff i fångkoloni, enligt ett i varje enskilt fall givet förordnande av fångvårdsavdelningen. Till fångkoloni kan ej förordnas den som undergår livstidsstraff ej heller person som rymt eller försökt rymma under strafftiden, eller sådan som ej har fysiska eller psykiska förutsättningar att arbeta därstädes.

Fångkoloni är en öppen anstalt där arbetsgivaren kan vara antingen stat, kommun, annat självstyrelsesamfund eller enskild arbetsgivare. För arbete debiteras arbetsgivaren enligt gängse lönenivå. Av lönen gottskrives fången 40 procent såsom ersättning för kost- och underhåll samt 30 procent såsom spar- och flitpenning. Återstoden bokföres såsom inkomst till staten. Fångkolonierna underlyda i administrativt hänseende något fängelse.

6. Fångforslingen.

Enligt förordningen om fångforsling av 31 mars 1954 ombesörjes denna av polis- och fängelsemyndigheterna. Fängelsemyndigheterna ombesörja forslingen av fångar mellan fängelse och järnvägsfångvagn samt mellan olika fångvagnar ävensom forslingen i fångvagn, samt forslingen från fängelse till domstol i den kommun, där fängelset är beläget, eller forsling från fängelse till sjukhus. Annan fångforsling ombesörjes av polismyndigheterna.

Anstalternas administration och personal.

1. Direktionen.

Anstalternas högsta ledning ankommer på anstaltens direktion. Ledamöter i direktionen äro: anstaltens direktör, biträdande direk-

törer, pastor och läkare, ekonomiföreståndare samt en representant för anstaltens befattningshavare och en av justitieministern för tre kalenderår i sänder utsedd lekmanamedlem. Vid behov kan direktionen kompletteras med ytterligare medlemmar ur anstaltspersonalen, då något ärende, som hör till vederbörandes verksamhetsområde, skall behandlas.

Direktionen är beslutför, då jämte ordföranden tre ledamöter äro tillstädes.

2. Personalen och dess olika uppgifter.

Beroende på anstaltens storlek har direktören vid sin sida en eller flere biträdande direktörer, av vilka en alltid har att på eget ansvar sköta de ärenden som angår straffverkställigheten d.v.s. övervaka att de intagna hållas underkunniga om alla de omständigheter som berör verkställigheten av deras straff och att de inom lagstadgad tid försättas på fri fot. Dessutom skall han föra journal och övriga förteckningar över samtliga fångar samt insända utdrag och uppgifter ur dem till vederbörande myndigheter. Om i anstalten finnas tvenne biträdande direktörer, ankommer på den andra att närmast svara för ordningen i anstalten samt att med råd och anvisningar handleda personalen i dess skyldigheter och olika uppgifter.

Till anstaltspersonalen hör, förutom ovannämnda direktörer, nödigt antal kanslistor, för uppfostrings- och undervisningsverksamheten ansvariga pastorer och lärare, för sjukvården läkare och sjuksköterskor, samt ekonomiföreståndare, arbetsledare, godsförvaltare, arbetsmästare, m. fl. För ordningens upprätthållande samt fångarnas vård och bevakning svarar vaktchefen samt honom underlydande vaktpersonal. Anordnandet av eftervård för fånge som skall försättas i villkorlig frihet, d.v.s. anskaffandet av lämpligt arbete och bostad samt övervakare, ankommer på anstaltens socialkurator.

3. Antagande av personal, kompetensfordringar, personalens utbildning.

Finlands tjänstemannakår kan indelas i tre stora grupper, nämligen 1) ordinarie innehavare av tjänst eller befattning samt 2) extraordinarie och 3) tillfälliga befattningshavare. Inom fångvårdsadministrationen utnämner fångvårdsavdelningen de ordinarie tjänstemännen och befattningshavarna, med undantag av anstaltens direktörer, biträdande direktörer, ekonomiföreståndare samt vissa läkare, vilka utnämnas antingen av statsrådet eller av justitieministern. Extraordinarie befattningshavare utnämnas dels av fångvårdsavdelningen, dels av anstaltens direktorer.

Ända fram till år 1950 var utbildningen av befattningshavarna inom fångelseadministrationen icke enhetligt anordnad, och det var speciellt för de högsta funktionärerna som man saknade en särskild examen i fångvård. Då fångvården emellertid utgör en verksamhet, som i väsentlig grad går ut på individuell behandling och uppfostran av samhällets svåraste människomaterial, måste personalen stå på en hög standard såväl med avseende å personliga kvalifikationer som

i fråga om kunskaper. Den 9 mars 1950 utfärdade justitieministeriet beslut rörande utbildningen av högre fångvårdstjänstemän vid Yhteiskunnallinen Korkeakoulu („Socialinstitutet“). Nämnda utbildning har emellertid genom ett år 1955 utfärdat nytt beslut överförs i samband med den övriga tjänstemannautbildningen inom fångvårdsväsendet. Dessutom har förordnats, att vid besättande av tjänster inom fångvården särskild hänsyn bör tagas till vederbörandes lämplighet för arbetet inom fångvården. Detta gäller icke minst de lägre funktionärerna, vaktpersonalen, som i sin verksamhet kommer i daglig, direkt kontakt med de intagna och sålunda utgör en av de viktigaste miljöfaktorerna inom anstalterna.

Kompetensfordringarna för personer som ansöker om vaktbefattning vid fångvården äro följande: ålder 21—40 år, genomgången allmän folkskola (8 år), fullgjord värnplikt, längd över 170 cm, oklanderliga levnadsvanor samt för fångvakt nödvändiga karaktärsegenskaper. Från dessa fordringar kunna undantag göras i fråga om fullgjord värnplikt och stadgad minimilängd.

Utbildningen av personalen vid fångvårdsadministrationen omfattar följande utbildnings- och kursprogram:

a) *Elementär utbildning.* Fångelsefunktionär, som i sitt arbete kommer i omedelbar kontakt med de intagna, bör erhålla elementär utbildning, omfattande instruktioner och bestämmelser rörande sådan befattningshavares förpliktelser och uppträdande samt rörande de intagnas rättigheter och förpliktelser och behandlingen av de intagna. Det åligger anstaltens direktör att ombesörja, att dylik utbildning anordnas under utövandet av tjänsten och under ledning av vaktchefen. Funktionär, som ännu icke erhållit sådan undervisning, tillåtes icke att självständigt utföra åligganden där han kommer i direkt kontakt med de intagna. Undervisningen bör omfatta minst 9 timmar och delas upp på flere tillfällen.

b) *Vaktkurser.* Vaktkurserna omfatta c:a tre månader eller 200 undervisningstimmar. Endast personer, vilka varit anställda minst sex månader vid fängelseadministrationen och därunder visat sig besitta sådana fysiska och psykiska kvalifikationer att de kunna betraktas som lämpliga att handha vaktbefattningar, ha tillträde till dessa kurser. I vaktkurserna ingår fångvårdslära, pedagogik, psykiatri, medborgarkunskap, finska och matematik. Dessutom erhålla eleverna undervisning och behandling i praktiska tjänsteåligganden, i gymnastik, vapenhantering, självförsvaret m. m. Kurserna anordnas under överinseende av fångvårdsavdelningen och i de anstalter, som denna bestämmer.

För erhållandet av ordinarie vaktbefattning vid fångvården fordras, att sökanden genomgått vaktkurs.

c) *Övervaktkurser.* Övervaktkurserna omfatta c:a fyra månader och anordnas av fångvårdsavdelningen. Tillträde till sådan kurs erhåller person som, efter framgångsrikt genomgången vaktkurs, arbetat

minst ett år i någon fångvårdsanstalt och som visat sig besitta de personliga kvalifikationer som erfordras av övervakt.

På kurserna ges ytterligare undervisning i de ämnen som ingå i vaktkurserna, samt dessutom undervisning i psykologi, kriminologi, straff- och processrätt, tjänstemannarätt, anstalts-ekonomi och hälso-lära. I samband med den teoretiska undervisningen anordnas praktiska övningar.

d) *Fortsättnings- och kompletteringskurser.* Inom anstalterna anordnas för personalen regelbundet tillfällen till fortsatt utbildning. För detta ändamål anordnas i varje anstalt fortsättningskurser ungefär en gång i månaden. Till dessa sändas instruktioner, ofta även litteratur, från fångvårdsavdelningen. Fångvårdsavdelningen kan dessutom ålägga olika funktionärer att delta i kurser anordnade av fångvårdsväsendet och likaså i kurser som hållas i utomstående inrättningar, skolor eller läroanstalter, för att därigenom ge vederbörande tillfälle att ytterligare komplettera sine kunskaper och följa med utvecklingen på det speciella gebit där han är verksam inom fångvården. Självstudier understödas dessutom med statsmedel.

e) *Utbildning av högre fångvårdspersonal.* Till den högre fångvårdspersonalen räknas samtliga anstaltsfunktionärer från vaktchefen uppåt. För utbildning av dessa finnes en särskild fångvårdsexamen, som omfattar fyra terminer jämte praktik. Av den som önskar avlägga fångvårdsexamen fordras att han genomgått mellanskola, eller också att han avlagt övervaktexamen med goda vitsord, och dessutom avlagt förhör i mellanskolekunskaper i finska och svenska språken ävensom i historia, minst sex månaders förpraktik samt att han blivit godkänd i inträdesexamen. Det första studieåret omfattar föreläsningar och seminarieövningar, under det andra året skola eleverna avfatta en skriftlig avhandling och avlägga slutexamina. Huvudämnen i fångvårdsexamen äro fångvårdslära och kriminologi, straff- och straffprocessrätt, psykologi och pedagogik och s.k. hjälpämnen, sociologi, grupperapi, socialpolitik, psykiatri, arbetsledning, kontorsteknik och hygieni, bokföring m. fl. Eleven bör avlägga högsta graden i ett av de fyra huvudämnena och mellangraden i ett annat enligt eget val. I de övriga två ämnen avlägger han lägsta graden.

Straffverkställigheten.

A. Tukthus- och fängelsestraff.

I enlighet med förordningen angående fångvårdsväsendet skall klassificering av fångar ske med beaktande av de intagnas individuella egenskaper, kön och ålder, deras psykiska och fysiska tillstånd, deras förmåga och anlag samt orsaken till deras frihetsförlust. Män och kvinnor skola hållas åtskilda, såvitt möjligt i särskilda anstalter. Intagen skall behandlas med fasthet och allvar och med aktning för hans människovärde, så att straffverkställigheten verkar till hans bättring. För att de intagnas fördelning och den därmed sammanhän-

gande individuella behandlingen skall bli i möjligaste mån effektiv och ändamålsenlig, upptar ovannämnda förordnings 54 § en bestämmelse om, att inom en månad efter det fånge anlänt till anstalten bör gemensam rådplägning i saken hållas av anstaltens direktör, biträdande direktör, pastor, läkare, lärare, vaktchef och arbetsledare och ett behandlingsprogram för fången läggas upp. Sex månader senare bör en liknande rådplägning hållas samt därefter en gång årligen, varvid tidigare fattat beslut rörande intagens placering och behandling vid behov kan revideras. Vid dessa rådplägningar skall även vederbörande fånge höras. Vid placeringen bör hänsyn tagas uteslutande till vad som ur behandlingssynpunkt bör anses mest ändamålsenligt. Bestämmelserna rörande dessa gemensamma rådplägningar tillämpas icke i fråga om rannsakningsfångar, ej heller beträffande till arbetskoloni förordnade eller andra fångar, som avtjäna korta frihetsstraff.

Progressivsystemet.

Inom fångvården tillämpas progressivsystemet med villkorlig frihet som sista etapp. *Tukthusfångar* hänföres enligt lag till följande klasser: tvångsklass, läroklass I, läroklass II och prøvoklass. Förstagångsfångar skola, efter direktionens prövning, hållas minst en månad dygnet om i enrum. Återfallsfångar skola likaså hållas i enrum, dock minst fyra månader. Fångar i tvångs- och läroklass arbeta under uppsikt tillsammans med övriga fångar, men tillbringa sin fritid och nätterna i enrum. Fånge, som uppflyttats till prøvoklass, är varken om dagarna eller nätterna isolerad från andra. Uppflyttning från en klass till en annan är beroende av de vitsord, som fånge varje månad får sig tilldelade av direktionen för det sätt på vilket han förhållit sig till fängelseordningen samt den flit och omsorg han ådagalagt i arbetet och vid undervisningen.

Fängelsefångar hänföras på motsvarande sätt till olika avdelningar i anstalten, en lägre och en högre avdelning. Beroende på strafftidens längd, kan fånge, efter direktionens prövning, hållas i enrum ända till tolv månader. Fånge, vilken icke hålles i enrum, skall under tillsyn arbeta i gemensamhet med andra samt, där enrum ej är att tillgå, även tillbringa nätter och fristunder tillsammans med dem. Såsom disciplinär bestraffningsåtgärd kan fängelsefånge överföras till en speciell korrektionsavdelning.

Till åtskillnad mellan klasserna beviljas enligt lag åt fångarna olika förmåner. Även i klädedräkten göres skillnad mellan olika klasser, och fånge som uppflyttats till prøvoklass kan tillåtas att arbeta utan bevakning samt även fritagas från tvångsarbete och i stället anlitas vid fångarnas yrkesundervisning. Trots detta framstår skillnaden mellan de olika klasserna icke numera så skarp, då bl. a. samtliga fångar ha beviljats rätt att röka, göra inköp i anstaltens kantin, prenumerera på tidningar och tidskrifter, lyssna till radio med egna kristallmottagare och anskaffa studiematerial och -litteratur.

Arbetsverksamheten.

Tukthus- och fängelsefångar äro skyldiga att arbeta för statens räkning. Fängelsefånge har dock rätt att efter eget val utföra arbete för egen räkning, om arbetet är av den art att det utan olägenhet kan utföras inom anstalten. Inkomsten av tukthusfånges arbete tillfaller statsverket, men fånge, som under en hel månad förhållit sig väl, får tillgodoskriva sig en spar- och flitpenning enligt de grunder justitieministeriet bestämmer. Detsamma gäller för fängelsefånge, som arbetar för statens räkning och under en hel månad förhållit sig väl. Av den rena inkomst som fånge, som arbetar för egen räkning, erhållit, tillfaller tvåtredjedelar staten.

Intagen bör såvitt möjligt hållas i sådant arbete, som motsvarar hans anlag och framtida förvärvsverksamhet. Vid sysselsättandet av intagen ägnas den uppfostrande och hans yrkesskicklighet befrämjande sidan av arbetet särskild uppmärksamhet. Fyrtioåtta timmars arbete per vecka är normal arbetstid, men arbetstiden kan i någon mån avvika från detta. Under helg- och söndagar utföres endast sådant arbete, som icke tål uppskov.

De intagna faller under lagstiftningen rörande arbetares olycksfallsförsäkring.

Undervisningsverksamheten och fritidssysselsättning.

Varje fånge beredes tillfälle till själavård och undervisning. Själavård gives dels i form av gudstjänster, dels genom enskilda samtal mellan präst och fånge. Fånge, som avtjänar frihetsstraff över tre månader, erhåller regelbunden undervisning, lämpad efter hans utvecklingsnivå. Fånge, som fyllt 40 år, är dock icke tvungen att underkasta sig skolundervisning.

Tidigare försiggick undervisningsverksamheten huvudsakligast i form av klassundervisning. Numera, då de flesta fångar tack vare den allmänna läroplikten redan genomgått folkskola, gives undervisning för det mesta i form av gruppundervisning, varigenom fångarnas vilja till självverksamhet på ett helt annat sätt än förr utvecklas. Medborgaruppfostran utgör grunden i all undervisning och öppnar även möjligheter till lämplig gruppterapi. Klubbarna och kamratlagen utgöra viktiga inslag i anstaltslivet. De äro ägnade att stärka känslan av gemenskap och ansvar, och inom ramen för deras verksamhet bedrives både sport och upplysningsverksamhet. Den egentliga yrkesundervisningen kompletteras med olika kurser och föredrag. Sång, musik och amatörteater samt olika grenar av sport äro populära former av fritidssysselsättning. Varje anstalt har dessutom sitt eget bibliotek.

Disciplin.

Rätt att förordna om disciplinär bestraffning av intagen tillkommer endast anstaltens direktion samt anstaltens direktör i närvaro av någon annan direktionsmedlem. Intagen gives alltid tillfälle att

avge förklaring i saken innan disciplinärt straff utmätas. Den vanligaste formen för disciplinär bestraffning är inskränkning eller förlust av förvärvade rättigheter. I mer extrema fall förordnas om kost bestående av vatten och bröd samt hårt viloläger under högst åtta dygn, ofta i kombination med ljus enrum, nedflyttning i lägre klass samt, som sista åtgärd, hållande i straffcell under högst tjugo dygn. Den tid intagen tillbragt i straffcell räknas honom icke tillgodo som strafftid. Endast i de fall då intagen rymt, försökt rymma eller ådagalagt sådan våldsamhet i sitt uppträdande att han icke på annat sätt kunnat tyglas, får han beläggas med järn. Kroppsstraff samt mörk cell kommer aldrig mer i fråga.

Hälso- och sjukvård.

Fångar, som icke arbeta ute eller som av annan orsak vistas inomhus, måste varje dag få tillfälle att vistas ute i det fria minst en halv till en timme. Fånge bör underkasta sig den medicinska behandling, som av läkare föreskrives. Varje anstalt har sin egen sjukavdelning, och såväl läkarvård som läkemedel bekostas av anstalten. Vid ett av centralfängelserna finns en kirurgisk avdelning, men i mer komplicerade fall kan fånge förflyttas till något sjukhus utom anstalten. I närheten av Tavastehus finns ett tuberkulossjukhus för fångar med 100 vårdplatser. Sinnessjuka fångar överföres till sinnessjukhuset för fångar i Åbo. Kvinnlig fånge skall vid förlossning flyttas till ett sjukhus utom fängelset. Kan kvinnlig fånges barn av hälso- eller andra skäl icke vårdas på annat sätt, får modern ha sitt barn med sig i anstalten intill dess barnet fyllt två år. I central- och länsfängelset i Tavastehus finns en särskild spädbarnsavdelning, som står under uppsikt av en läkare.

Fångarnas dagordning.

Väckning sker klockan 6, och före klockan 7 bör samtliga morgonssysslor samt morgonmålet vara avverkat. Den egentliga arbetstiden infaller mellan klockan 7 och 17, avbruten av en två timmars paus mellan 11 och 13 för intagande av lunch och vistelse i det fria. Middag ätes efter klockan 17, varefter de intagna äro sysselsatta med studier och fritidsverksamhet ända fram till klockan 21. Man har försökt ställa det så, att de intagnas veckobad, samtal med tjänstemän och inköp i anstaltens kantin, infaller under dessa kvällstimmar. Fångarnas matordning har man försökt göra så omväxlande som möjligt och fångarna har dessutom möjlighet att i kantinerna inköpa söt-saker och kaffe. Fångarna ha rätt att brevväxla samt att mottaga besök av egna och närstående, vanligtvis om söndagarna.

Bötesfångar.

Med bötesfånge förstås en person som undergår fängelse vartill ådömda böter förvandlats. Bötesfångar jämställas med fängelsefångar i högsta klassen och hållas i sär från andra fångar.

B. Behandlingen av intagna som hänförs till specialgrupper.

1. I arbetskoloni intagna:

Arbetskolonisystemet har berörts redan i ett tidigare sammanhang. Intagen, som icke rättar sig efter de ordningsföreskrifter som gäller inom kolonin, eller som utan lov avlägsnar sig därifrån, överförs till sluten anstalt, där han jämställs med vanliga fängelsefångar. Härvid räknas honom *icke* till godo den tid han varit intagen i arbetskoloni. Person, vilken förordnats till intagande i arbetskoloni, men som icke går i land med arbetet i kolonin, överförs likaså till vanligt fängelse, dock endast för att avtjäna den återstående strafftiden.

2. I fångkoloni intagna.

Om förutsättningarna för intagning i fångkoloni har nämnts i det föregående. I det fall fånge rymmer eller på annat sätt bryter mot ordningen i fångkoloni, besluter fångvårdsavdelning om fånge skall överföras till fängelse för att där utstå sitt straff. I allmänhet går en sådan fånge som gjort sig skyldig till någon förseelse, helt den tid förlustig vilken han varit i fångkoloni, om ej på grund av något annat skäl annorlunda förordnas. Om överförandet till fängelse återigen sker på grund av att fånge uppenbart ej förmår utföra sådant arbete som i fångkoloni utföres, eller om han ådagalagt lättja eller han anses vara på annat sätt olämplig att vistas däri eller att han på sannolika skäl misstänkes för brott, räknas tiden i fångkoloni såsom strafftid.

3. Politiska fångar.

Med politiska fångar avses personer, vilka ådömts straff på grund av brott mot strafflagens stadganden rörande högförräderi och landsförräderi. I huvudsak tillämpas på dessa de allmänna bestämmelserna för verkställighet av straff. I fråga om privilegier likställas de dock med rannsakningsfångar, d.v.s. de ha rätt att bära egna kläder och att hålla sig med bättre kost och mera lektyr än vanliga straffångar, samt åtnjuta i viss mån större bekvämlighet.

4. Unga lagbrytare.

Då en person har begått brott före fyllda 21 år, för vilket han ådömts ett frihetsstraff om minst sex månader och högst fyra år, bestämmer *fängelsedomstolen* om straffet skall avtjänas i vanlig straffanstalt eller i ungdomsfängelse. Innan sådant beslut fattas, verkställer fängelsepsykiatern vid straffverkställighetens början undersökning av den dömda för utrönande av hans förståndsutveckling, anlag och kunskaper. Den tid som åtgår härför räknas som strafftid. Om den intagne ännu icke fyllt 23 år, och undersökningsresultatet visar att han är i behov av sådan uppfostran och undervisning som man kan bibringa honom i ett ungdomsfängelse, samt att han är utvecklingsduglig, bestämmer *fängelsedomstolen* att han skall avtjäna sitt straff i sådan anstalt. Fängelsedomstolen kan därvid förlänga strafftiden med högst ett år, så att den blir tillräckligt lång för den uppfostran och utbildning som den unga anses vara i behov av.

5. I tvångsarbetsanstalt intagna.

Lagen om lösdrivare av år 1936 förutsätter, att det skall finnas särskilda tvångsarbetsanstalter för lösdrivare. Sådana anstalter saknas emellertid ännu, varför de, vilka förordnats till intagande i arbetsanstalt, placeras på särskilda avdelningar inom vanliga straffanstalter. Dessa personer kommer följaktligen att underlyda justitieministeriet och icke socialministeriet, som i andra avseende utgör högsta instans för lösdriverivården. Vid grupperingen av dylika personer försöker man beakta, att de, vilka kunna utöva skadlig inverkan på andra, icke sammanföras med de övriga. I övrigt tillämpas på detta klientel i huvudsak samma bestämmelser som gäller för verkställighet av frihetsstraff.

6. I tvångsinrättning intagna.

Behandlingen i tvångsinrättning är tidsobestämd. Anstaltsregimen är i huvudsak den samma som i vanliga fångelser och de intagna jämställas med fängelsefångar i högsta klassen. Intagen har rätt att på egen bekostnad förbättra sin kost och tillåta sig större bekvämlighet än vad som i allmänhet erbjuds inom anstalten.

I tvångsinrättning internerad som varit intagen i straff- och tvångsinrättning sammanlagt ett år utöver tiden för det ådömda frihetsstraffet dock sammanlagt minst två år, må enligt förordnande av fängelsedomstolen bliva villkorligt frigiven med en prøvotid av fem år, såvida han icke längre anses vådlig för den allmänna eller enskilda säkerheten. Fängelsedomstolen kan också bevilja frihet på prov högst två veckor om året.

Kriminalvård i frihet.

Villkorlig frigivning.

Villkorlig frigivning kan komma i fråga endast där fånge avtjänat minst sex månaders frihetsstraff. Omedelbart ådömt fängelsestraff som understiger sex månader måste avtjänas i sin helhet men i dessa fall behöver den frigivne icke underkasta sig någon form av eftervård. Bötesfånge, som avtjänar förvandlingsstraff, kan icke heller frigivas villkorligt, icke ens i det fall att förvandlingsstraffet överstiger sex månaders fängelse.

Fånge, som ådömts frihetsstraff på viss tid, över 6 månader, kan försättas i villkorlig frihet sedan han avtjänat hälften av strafftiden, dock minst sex månader. Detta gäller endast försttagånga fångar. Har han däremot begått det brott, för vilket han nu avtjänar straff, inom fem år sedan han till fullo utstått tidigare ådömt straff, om han således tillhör de s.k. återfallsfångarna, kan han frigivas villkorligt först sedan han avtjänat två tredjedelar av strafftiden och minst sex månader. Beslut om försättande i villkorlig frihet fattas av fångvårdsavdelningen, på framställning av anstaltens direktion. Dessutom erfordras den intagnes eget samtycke. Fånge, som icke försatts i fakultativ villkorlig frihet, måste av anstaltens direktör frigivas villkorligt

sedan han avtjänat fem sjättedelar av strafftiden, såvida icke justitieministeriet, på förslag av anstaltens direktion eller efter dess hörande, bestämmer att icke ens sådan obligatorisk villkorlig frigivning skall komma i fråga. Prövotiden utgöres av den återstående strafftiden, ökad med ett år. Fånge, som avtjänar tukthusstraff på livstid, kan frigivas endast på benådningssväg. Innan en fånge försättes i villkorlig frihet, måste fängelsemyndigheterna ha försäkrat sig om att han vid frigivningen har lämpligt arbete ute i samhället eller annan utkomst. Villkorligt frigiven skall under prövotiden stå under övervakning. Till övervakare kan justitieministeriet förordna antingen enskild person eller värdforening, vanligtvis den s.k. Fängelseforeningen, som i mer än 80 år handhaft eftervården av frigivna fångar. Om särskild övervakare icke utsetts, är polischefen på den frigivnas vistelseort automatiskt hans övervakare. För fångar, vilka icke kunnat erhålla lämpligt arbete vid frigivningen, samt för svårare recidivister, har inrättats Fängelseforeningen underlydande speciella arbetsläger.

Fängelseforeningens verksamhet.

Vid sidan om fångvårdsväsendet verkar fängelseforeningen, fångvårdsväsendets halvofficiella stödorganisation. Dess verksamhet går i främsta rummet ut på att förverkliga kriminalvård i frihet.

Då erfarenheten visat, att direkta penningunderstöd åt frigivna fångar i allmänhet icke är en lämplig form för hjälpverksamhet, har man skapat ett system som syftar till, att ge de frigivna möjlighet att genom egen verksamhet resocialisera sitt liv. På initiativ av justitieministeriets fångvårdsavdelning har sålunda inrättats särskilda *arbetsläger*. Dessa äro främst avsedda för villkorligt frigivna fångar, vilka sakna utkomstmöjligheter och bostad eller beträffande vilka risken för recidiv är så stor, att de kunna frigivas villkorligt endast under den förutsättningen att de till en början äro underkastade ständig, effektiv uppsikt. Fånge, som önskar bliva försatt i villkorlig frihet och överförd till ett arbetsläger, måste underteckna en förbindelse om att under minst tre månader och högst så länge hans prövotid varar, arbeta i lägret. Lön utbetalas i enlighet med gängse lönenivå. Den villkorligt frigivne är skyldig att regelbundet deponera en del av lönen i en bank. Under den tid han befinner sig i lägret bör han skaffa sig lämpligt arbete och bostad till dess han lämnar lägret, samt med det sparkapital som han förtjänat ihop köpa sig kläder och eventuella arbetsredskap. Frihetsinskränkande bestämmelser tillämpas endast i den mån dessa äro nödvändiga för upprätthållande av ordning och disciplin. Person, som trots varningar icke rättar sig efter gällande föreskrifter eller som utan lov avlägsnar sig från lägret, återförpassas till den anstalt från vilken han frigivits, för att avtjäna den återstående strafftiden, eller del därav, dock minst 3 månader. I detta nu finnas tre sådana läger och arbetet som utförs i dessa är huvudsakligen vägarbeten. Under år 1956 passerade cirka

2.000 frigivna fångar genom lägren, eller m.a.o. nästan hälften av samtliga, under nämnda år frigivna fångar.

Efter detta långa och för åhöraren säkert fålamodsprövande referat kan man med skäl fråga sig: vilka för- och nackdelar se vi själva i vårt fångvårdssystem. Fastän vi självfallet äro jäviga att giva ett slutligt omdöme i denna sak, tordes jag, då jag nu har ordet, framföra några klagörande ord även om detta.

Då fångvårdsväsendets, såsom även en del andra förvaltningsgrenars självständighet indrogs år 1922, då det dåvarande centrala ämbetsverket förvandlades till en avdelning under justitieministeriet, uppfattade många denna åtgärd som en degradering av hela förvaltningsgrenen. I själva verket åstadkom detta att sakerna hädanefter kunde behandlas smidigare, då fångvårdsväsendets chef numera själv har en direkt, regelbunden kontakt med justitieministern och statsrådet. Dem emellan står ej numera utomstående föredraganden, för vilka sakerna skola noggrant refereras före avgörandet, ej heller någon tidsödande korrespondens. Både ministerns och överdirektörens för fångvårdsväsendets befogenheter har noggrant definierats meddelst en förordning, varför meningsskiljaktigheter i fråga om kompetens ej uppstår. Tendensen under de senaste åren har visat sig vara av den art, att hela grupper av ärenden delegerats neråt för att slutgiltigt avgöras av överdirektören, senast ett stort antal under loppet av år 1954. Bland annat hör en stor del av utnämningsärendena till dem som avgöres av överdirektören, vilken självklart även bättre känner till dem.

Straffverkställigheten är decentraliserad till vart och ett fängelse sålunda, att strafftiderna uträknas i varje enskilt fall av den biträdande direktör som förordnats till detta, på sitt eget ansvar, i enlighet med de bestämmelser, som äro införda i lagtexten, såsom även enligt direktiv givna av justitieministeriets fångvårdsavdelning. I ett vidsträckt land, där en stor del av fängelserna äro belägna långt borta från huvudstaden, minskas postgången och vinnes tid med detta förfarande. Tolkningssvårigheter vid uträkandet av strafftiderna förekommer ytterst sällan.

Fängelsernas arbetsverksamhet är även såtillvida decentraliserad, att denna skötes självständigt av fängelsernas ekonomieföreståndare med tillhjälp av en speciell ledare för arbetsverksamheten. De största ordena uppgöres och utplaceras å de olika anstalterna på försorg av fångvårdsavdelningens ekonomibyrå, vilken även kontrollerar arbetsverksamheten och koordinerar samt vidarebefordrar till de olika fängelserna de största anskaffningarna av råmaterial, maskinparken och transportmedlen. Som ekonomibyråns chef fungerar en ingenjör, och han har till sin hjälp en annan ingenjör, en ekonom, en arkitekt, en agronom, en byggmästare, en inredningsarkitekt samt erforderlig kanslipersonal. Systemet har som sådant visat sig vara tillfredsställande. Även den egna personalen har tillfälle att inkomma med order till fängelserna, varvid de erhålla 10 % rabatt å sina beställningar.

Arbets- och fångkolonierna utgöra fångvårdens nyaste arbetssektor, och sådana finnes i verksamhet i detta nu ca. 30. I dessa anstalter arbetar regelbundet ca. 1300 intagna och utföra de i huvudsak arbeten å flygfälts- och vägbyggen, eller skogsarbeten, ledda av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller av statens bränslebyrå. En speciell inspektör för arbetskolonierna å fångvårdsavdelningen svarar för de intagnas placering i arbetet ävensom för konferenser med arbetsgivarna. Inspektören har även ett stort antal andra uppgifter vilka hänföra sig till detta verksamhetsfält. Denna form av straffverkställighet i faktiskt öppna anstalter har pågått redan över 12 år, och utgör en synnerligen viktig del av Finlands fångvård. Ungefär hälften av alla de som inkomma i fängelserna, komma att på ett eller annat sätt genomgå dessa anstalter. Till systemet ansluter sig ännu på ett intimt sätt arbetslägerverksamheten för frigivna fångar, inom vars ram ca. 300 man dagligen arbetar. Dessa system har på ett betydande sätt minskat fångvårdens omkostnader speciellt vad beträffar personalutgifterna, och har de även i övrigt visat sig vara synnerligen förmånliga ur kriminalpolitisk synpunkt.

I konträr motsats till många länder, återfinnes inom fångvården i Finland, ett tvång att för medlem av lutheransk eller grekisk-katolsk församling att närvara vid gudstjänst och undervisning i sedelära meddelas andra fångar. Hos oss anser man religionen allt fortfarande vara en viktig kriminalpolitisk faktor vid försöken att normalisera de mest hårdförda brottslingarnas förstenade känsloliv och samveten, och enligt vår åsikt skadar det ingen att närvara vid gudstjänsterna. För de som idka religiös verksamhet har man reserverat vidsträckt möjligheter att utföra sådant inom våra fängelser och många tillfredsställande resultat har även uppnåtts genom detta arbete. Deltagandet i dessa sistnämnda tillställningar är naturligt nog frivilligt för varje fånge.

En alldeles speciell uppmärksamhet har man fäst vid skolningen av fångvårdspersonalen, då enligt vår åsikt endast hela personalens riktiga inställning garanterar att de reformer som införes å verksamhetsfältet lyckas, även som giver bästa möjliga resultat. Vi omfatta den åsikten att såsom en vackert byggd kyrka eller ett verkligt förstklassigt hotell eller en restaurang verkar upphöjande på främlingen, så äro även ett snyggt och vackert fängelse samt en i sina uppgifter väl skolad personal, ägnad att höja fångarnas andliga nivå ävensom deras uppförande. En ingående utbildning av personalen har även en stor lönepolitisk betydelse. Det är beklagligt att ett fattigt land ej har möjlighet att avlöna ett tillräckligt antal sådana yrkesutövare såsom psykiatriker, psykologer, sociologer och socialkuratorer, vars avgörande betydelse i detta arbete väl är känt och erkänt. Då så är fallet, och då ingen ändring ännu på en lång tid kan fås till stånd, måste man försöka sprida dessa yrkens grundlärdomar till allt vidare områden, ända ned till vaktmanskabet, när just den sistnämnda gruppen på grund av sitt stora antal, ävensom sin omedelbara kon-

takt med fångarna, omfattar den allra viktigaste och mest betydelsefulla arbetsgruppen inom fångvårdsarbetet och med sin rätta inställning stöder även de andra fängelsetjänstemännens verksamhet.

Naturligt nog har vi önskemål om upprättandet av nya anstalter, men detta begränsas av landets ekonomiska resurser. Vi måste i detta avseende ty oss till en synnerligen anspråkslös linje, fastän en del stora frågor, såsom upprättandet av ett nytt fängelse för det kvinnliga klientelet väntar på sin snara lösning. De äro i alla fall ej det viktigaste, utan i spetsen för dessa går själva systemet och de människor, vilka förverkliga detsamma.

För kontroll av fångvården finnes vid fångvårdsavdelningen två inspektörer, ävensom en special-inspektör för undervisningsväsendet, en överläkare (psykiater) samt en arbetsstudiemän (för rationaliseringsuppgifter). Dessa utföra minst en gång om året en inspektion inom sitt verksamhetsområde vid alla anstalter. Dessutom företager överdirektören, ävenledes minst en gång i året, en liknande inspektion.

Jag är fullt medveten om, att hos många av våra utländska gäster å ena sidan det faktum väcker en viss förvåning, att ledningen av fångvården så tillsynes i detalj koncentrerats till fångvårdsavdelningen, och å andra sidan att det progressiva systemet bibehållits, såsom även det militäriska i uppförandet. Det förra grundar sig i stort sett på det särdrag i vårt folks karaktär, som är speciellt känsligt i sitt rättsmedvetande. Då fångarna under sin strafftid ofta se t.o.m. ett stort antal anstalter, är det viktigt, att den allmänna ordningen är i stort sett likadan inom dem. Livet inom fångvårdsanstalterna har, såsom vi alle veta, den egenheten, att små saker inom dem förvandlas till stora, och därför är det av vikt att leda dem i någon mån enligt direktiv från högsta instans, för att undvika en myckenhet av klagomål. Anstalterna för förstagångsförbrytare och de för recidivister skilja sig naturligtvis även hos oss från varandra speciellt i det avseende, att vid de förstnämnda tyngdpunkten för verksamheten förlagts både till allmän- och yrkesundervisning, då däremot dagsprogrammet i anstalter med recidivister utgöres i huvudsak av arbetsverksamheten, men den allmänna ordningen inom de olika anstalterna är i huvudsak dock densamma. I Finland har progressivsystemet alltfortfarande ett stort antal anhängare. I fall där upphöjningen från en grupp till en annan grundar sig på en verklig sinnesändring och fördelarna i högre grupper äro eftersträvansvärda och grunda sig på pedagogiskt godtagbara fakta kan man även försvara detsamma, i synnerhet som det är ägnat att stöda även fängelsets inre ordning. Under de senaste åren har man strävat till att utveckla det i denna riktning. Militäriskheten eller ett visst raskt och artigt uppförande grundar sig hos oss på den åsikten, att detta inlärts av alla friska unga män redan under beväringstiden. Systemet bygger på en högaktning för en förman eller en äldre person och inlärandet av detta är ett av de viktigaste förutsättningarna för framgång i livet för oss

alla. Detta är lätt att lära fångarna och utgör en god grund för fängelseuppfostran. Även en fånge uppskattar god ordning, och själv kan jag ännu ej föreställa mig vad vi skulle sätta i stället, ifall vi skulle eliminera detta raska och andra personer uppmärksammande beteende från våra fängelser.

Det faktum, att vi i våra fängelser på statens bekostnad i allmänhet ännu ej kan förfärdiga proteser för alla fångar, som skulle behöva sådana, är utan tvivel en kännbar brist. Men då samhället ej ens kan giva sådana för fria medborgare, kan man ej föreslå detta för åtminstone fångar med kort strafftid. Fångvårdsverket har däremot anspråkslösa tuberkulos- och sinnessjukhus till sitt förfogande. Varje fångelse har dessutom sin egen sjukavdelning. Centralfängelset i Helsingfors tjänar som fångelsernas centralsjukhus, med specialister från olika medicinska områden. Avsaknaden av en speciell psykopatanstalt är även kännbar.

Det faktum måste anses vara en stor brist, att en ingående personal- och miljöundersökning av en brottsling kan ske endast då det är fråga om unga förbrytare och farliga återfallsförbrytare. I fråga om andra göres detta endast i undantagsfall. Fångvården har till sitt förfogande enbart fyra psykiatrikertjänster, och även dessa äro oftast obesatta. Psykologer och sociologer finnes icke alls. En socialkurator finnes dock redan i de flesta av våra anstalter.

Inom Finlands fängelser förefinnes, såsom redan i det tidigare påpekats, arbetstvång för fångarna, och förseelser emot detta är disciplinärt straffbart. Arbetsverksamhet är även ytterst mångsidig, men många slag av verkstäder, vilka i de flesta fall äga en betydande och modern maskinpark. Under de senaste åren har byggnadsverksamheten varit rätt livlig. För idkande av jordbruk finnes 10 jordbruksanstalter, med en sammanlagd areal om 3000 ha. odlad jord, en förstklassig maskinpark och en likaså förstklassig boskap. Tyvärr har vi ännu ej möjlighet att betala fångarna den lön arbetet motsvara, varför deras familjer ofta leva på socialvårdens försorg och en målsägande som lidit skada, kan ej få ersättning av den arbetsförtjänst fången har inom fångelsearbetet. Vid arbets- och fångkolonierna däremot kan redan ungefär 20—25 % av fångarna ernå en bättre förtjänst, eller ca. 80 % av en fri mans lön.

Det är självklart att mellan en fri medborgares och en fånges levnadsstandard en viss skillnad skall råda i fråga om bostad, beklädnad, mat, arbete, fritidssysselsättning och tillfredsställande av de andliga behoven. Därför är den även olika i respektive länder och fångvården har i detta avseende en viktig kulturuppgift i höjandet av levnads-möjligheterna för landets asociala element. Enligt finsk uppfattning skall en fånges livsbetingelser vara i en viss mån karga, men skola de dock uppfylla moderata, humana krav. Fångelsesystemet skall med hela sin tillvaro tjäna allmänpreventionen, varför man ej bör reklamera om dess bekvämligheter och fördelar. Fångvården skall alltså i praktiken i första hand beakta de fordringar samhället ställer på

säkerheten, men fången skall dock i allt märka att hela systemet och de människor som handhava det, trots allt, vilja även hans bästa och äro hans vänner, vid uppfyllandet av sina plikter. Endast en positiv och tålig inställning till detta människomaterial skapar en hållbar grund för ett fortsatt samarbete och garanterar lyckade resultat.

Den finska allmänheten — och så är väl fallet även i andra länder — är i sitt kriminallpolitiska tänkande synnerligen konservativ, t.o.m. ofta hämndlysten. Tyvärr gör fängelset ofta de personer som arbetar med dessa uppgifter pessimistisk i fråga om uppnådda resultat. Så får det dock ej vara. Fångvårdsarbetaren skall trots allt tro på alla goda maktens slutliga seger och utföra sitt tunga arbete i denna anda. Kriminalpolitiken är inget statiskt tillstånd, utan en dynamiskt framåtsträvande verksamhet, som skall utföras djärvt och med ihållighet oberoende av yttre kritik. Ett medel till brottslighetens slutliga och effektiva bekämpande har ju ingalunda tillsdato uppfunnits, varför ett fortsatt forskningsarbete och all internationell verksamhet i dessa frågor, har ännu stora uppgifter framför sig.

Såsom i andra kulturländer, visar även i Finland de absoluta brotts-talen, tack vare samhällets industrialisering och urbanisering, såsom också en betydande ökning av motorparken, en fortsatt stigande tendens. I synnerhet i fråga om ungdomsbrottsligheten äro talen även hos oss ägnade att väcka bekymmer. Som ett positivt drag inom kriminalstatistiken kan man dock anse det faktum vara, att antalet våldsbrott under 1950-talet stadigt nedgått. Sålunda är det dagliga fång-talet hos oss, med beaktande av folkökningen, i detta nu lägre än under det sista fredsåret 1938, eller för över 20 år sedan. Antalet fångar uppgår för närvarande till omkring 6.000, efter det att det efter krigen, år 1947 varit som störst eller över 10.000.

Fastän antalet av de brottsanmälningar som kommit till polisens kännedom t. ex. under år 1955 och 1956 var 231.701 och 239.093, dömdes under respektive år endast 159.341 och 159.377. Av de sistnämnda dömdes till böter, alltså sådana som begått endast helt lindriga brott, 151.412 resp. 151.824. Antalet personer vilka under respektive år dömdes till egentliga frihetsstraff, de villkorligt dömda inberäknade, reducerades alltså till 7.929 respektive 7.553 eller alltså i det förra fallet 4,9 och i det senare 4,7 % av samtliga dömda. Den övriga delen, med annat ord över 95 % har dömts till böter. Då en del av dessa (år 1955 6.999 och 1956 6.751) avtjäna sitt bötesstraff i fängelserna, och då även den största delen av till frihetsstraff dömda består av sådana med kort strafftid, kunna vi alltså konstatera att det största problemet inom Finlands fångvård utgöres i detta nu av en ändamålsenlig behandling av dessa korttidsfångar, eller huru avtjänandet av dessas straff bäst skulle organiseras, så at det faktisk skulle inverka rehabiliterande på fången. Det totala antalet anmälda brott under år 1957 var 258.567, men den här relaterade utvecklingen har allt fortfarande framskridit på samma sätt.

Valentin Soine.